

ОСОБЛИВОСТІ САНКЦІЙ ЗА ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КЕРУВАННЯМ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Стаття присвячена актуальній проблемі – теоретичному дослідженню особливостей санкцій за вчинення адміністративних правопорушення за керування транспортними засобами. Автор на основі аналізу практики застосування адміністративного законодавства та порядку провадження у справах про адміністративні правопорушення з врахуванням специфіки правовідносин у сфері керування транспортними засобами визначає особливості застосування санкцій у справах про адміністративні правопорушення за керування транспортними засобами.

Ключові слова: провадження, санкція, стягнення, адміністративна відповідальність, транспортні засоби.

Адміністративно-правовій відповідальності за керування транспортними засобами властиві загальні ознаки адміністративної відповідальності для якої характерним є наявність адміністративного стягнення, при цьому в досліджуваному виді відповідальності воно має свої особливості.

Питанню адміністративних стягнень присвячена велика кількість наукових праць, так дослідження в даній сфері проводили Ю.П. Битяк, В.В. Іванова, В.К. Колпаков, Л.В. Коваль, Д.М. Лук'янець, В.О. Продаєвич та інші. Вченими вироблено ряд поглядів на порушену проблематику, які не завжди є однаковими, що є свідченням її актуальності та важливості як в правничій науці так і в практичній діяльності.

Метою статті є теоретичне дослідження за допомогою якого можливо визначити особливості санкцій у справах про адміністративні правопорушення за керування транспортними засобами, виділити їх специфіку та порядок застосування.

Для повного з'ясування правової природи досліджуваного явища необхідно звернути увагу на співвідношення понять "адміністративне стягнення" та "адміністративна санкція", які вживаються, як і в науці так і в практичній діяльності.

Зокрема, теорія права визначає санкцію, як складову частину структури норми права в якій визначаються наслідки її порушення. При цьому, в нормах КУпАП законодавцем закріплено

поняття адміністративне стягнення (Глава 3-4).

В теорії адміністративного права іноді адміністративне стягнення ототожнюють з адміністративною відповідальністю [1, с.158], що з нашої точки зору є не досить обґрунтованим враховуючи всі ознаки та правову природу адміністративної відповідальності, яка за своїм обсягом є значно ширшим поняттям ніж санкція і включає її як ознаку.

Є.В. Додін дотримується думки про те, що санкція, як елемент адміністративно-правової норми, встановлює наслідки її порушення, при цьому не проводячи відмежування між санкцією та адміністративним стягненням, фактично ототожнюючи їх [2, с.260].

Ми вважаємо, що адміністративна санкція є структурним елементом правової норми, яка за своєю правовою природою являє таку її частину в якій визначені правові наслідки вчинення адміністративного правопорушення, сама міра відповідальності. По суті вона є нормативно-правовим закріпленням (втіленням, відображенням) адміністративного стягнення, при цьому містяться санкції лише в нормах Особливої частини КУпАП. Саме адміністративне стягнення є мірою відповідальності (ст. 23 КУпАП), тобто дані поняття співвідносяться, як "матеріальне" (стягнення) та "процесуальне" (санкція), стягнення є поняттям більш глобальним, загальнонауковим і не обмежується лише правознавством.

Проте, як свідчить практика застосування адміністративного законодавства суб'єкти право-

застосування не відмежовують поняття санкції та стягнення, а навпаки їх ототожнюють, оскільки їх відмежування не має ніякого практичного значення. Виходячи з чого в подальшому в нашому дослідженні поняття адміністративних стягнень та санкції ми будемо розглядати, як поняття тотожні.

Адміністративне стягнення (санкція) за керування транспортними засобами являє собою міру юридичної відповідальності, яка настає за вчинення адміністративного правопорушення пов'язаного з керуванням транспортними засобами.

Система адміністративних стягнень наведена в ст. 24 КУпАП, даний перелік адміністративних стягнень не є хаотичним, законодавець створив в даній нормі закону впорядковану систему і зазначив види адміністративних стягнень від більш м'якого до більш суворого, що в подальшому знайшло відображення і в нормах особливої частини КУпАП, а така систематизація на даний час має велике практичне значення при накладені на правопорушників адміністративних стягнень.

Наприклад виходячи із змісту ст. 293 КУпАП орган (посадова особа) при розгляді скарги на постанову по справі про адміністративне правопорушення може змінити захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено. Тобто, якщо судом першої інстанції при розгляді справи про адміністративне правопорушення на правопорушника було накладено стягнення у вигляді штрафу або позбавлення спеціального права, то при апеляційному перегляді суд не може змінити захід стягнення в бік його посилення і накласти громадські роботи або адміністративний арешт.

За вчинення правопорушень, пов'язаних з керуванням транспортними засобами передбачені всі види адміністративних стягнень, які містяться в ст. 24 КУпАП, крім виправних робіт, при цьому підлягають застосуванню загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення.

Найбільш м'яким стягненням, яке може бути застосовано за вчинення правопорушення пов'язаного з керуванням транспортними засобами є попередження.

Воно, як захід адміністративного стягнення

вноситься в письмовій формі. У передбачених законом випадках попередження фіксується іншим установленим способом (ст. 26 КУпАП).

Загальновизнаним є те, що зміст попередження полягає в офіційному, від імені держави, осуді протиправного діяння органом адміністративної юрисдикції та у попередженні особи, що вчинила адміністративне правопорушення про неприпустимість таких дій надалі, воно розраховано на виховний ефект і не охоплює майнових або інших прав особи.

Ми вважаємо, що попередження є діючим і широко застосовуваним адміністративним стягненням, але його необхідно відрізнити від усного зауваження, яке застосовується при звільненні від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення (ст. 22 КУпАП).

Зокрема, при звільненні особи від адміністративної відповідальності вона вважається такою, що не притягувалась до адміністративної відповідальності, а при застосуванні попередження, як адміністративного стягнення, воно тягне за собою юридичні наслідки притягнення до адміністративної відповідальності, наприклад при повторному притягненні до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення.

Штраф є найбільш розповсюдженим стягненням за вчинення правопорушення пов'язаного з керуванням транспортними засобами.

Він являє собою грошове стягнення, що накладається на громадян і посадових осіб з адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених КУпАП і іншими законами України (ст. 127 Повітряного кодексу України) (ст. 27 КУпАП).

Розмір штрафу встановлений в окремих статтях особливої частини КУпАП, при цьому за одиницю виміру береться неоподаткований мінімум доходів громадян, який відповідно до п. 5 підрозділу 1 розділу XX Податкового кодексу України становить 17 гривень.

На сьогоднішній день з метою усунення певних прогалин в законодавстві в сфері відповідальності за керування транспортними засобами розроблено проект Закону України "Про внесення змін до КУпАП щодо посилення відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері дорожнього руху" [3]. Даним законопроектом передбачається внесення змін до КУпАП, якими

передбачити застосування множникового коефіцієнту до розміру штрафу, передбаченого за порушення ПДР, в залежності від класу/типу транспортного засобу, тобто передбачається збільшення ступінню відповідальності, в першу чергу, саме власників (а рівно і водіїв) дорогих і швидкісних транспортних засобів.

З нашої точки зору запропоновані зміни суперечать ст. 24 Конституції України і є дискримінаційними по відношенню до власників (водіїв) дорогих і швидкісних транспортних засобів, вони не є дієвими і такими, що сприятимуть поліпшенню ситуації при застосуванні відповідальності у сфері безпеки дорожнього руху.

Говорячи про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, необхідно звернути увагу, що воно полягає в його примусовому вилученні за рішенням суду і наступній реалізації з передачею вирученої суми колишньому власникові з відрахування витрат по реалізації вилученого предмета (ст. 28 КУпАП).

Тут необхідно звернути увагу на п. 28 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 року № 14 "Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті" відповідно до якого не можна накладати оплатне вилучення транспортного засобу на особу, яка вчинила відповідне правопорушення, керуючи транспортним засобом, що належить іншій особі.

Дане положення узгоджується з ст. 1 Першого протоколу Конвенції про захист про захист прав людини і основоположних свобод та ч. 2 ст.17 "Загальної декларації прав людини" від 10.12.1948 року, відповідно до яких кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Метою даного стягнення з нашої точки зору є позбавлення порушника права володіння предметом, який ним використовується з порушенням загальнообов'язкових правил користування.

Враховуючи особливості даного виду стягнен-

ня ми повністю погоджуємося з позицією про те, що оплатне вилучення доцільно використовувати виключно як додатковий вид адміністративного стягнення [4, с.83].

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду (ст. 29 КУпАП).

Ми хотіли б звернути увагу на те, що конфісковані можуть бути лише ті речі, які прямо вказані в законі, ці предмети обов'язково повинні бути пов'язані з вчиненням правопорушення.

Даний вид стягнення вважається більш суворим ніж оплатне вилучення, при цьому, конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України (ст. 29 КУпАП), що узгоджується з наведеними вище міжнародними нормами.

Виходячи із змісту ст. 29 КУпАП, ч. 6 ст. 41 Конституції України конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду.

Стаття 30 КУпАП встановлює, що позбавлення наданого даному громадянину права керування транспортними засобами застосовується на строк до трьох років за грубе або повторне порушення порядку користування цим правом або на строк до десяти років за систематичне порушення порядку користування цим правом.

Позбавлення права керування засобами транспорту не може застосовуватись до осіб, які користуються цими засобами в зв'язку з інвалідністю, за винятком випадків керування в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також у разі невиконання вимоги працівника міліції про зупинку транспортного засобу, залишення на порушення вимог встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, учасниками якої вони є, ухилення від огляду на наявність алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Також, ми б хотіли зазначити, що застосування до особи позбавлення права керування транспортними засобами або всіма видами плавучих

засобів тощо, означає, що правопорушник позбавляється права керування всіма видами транспортних засобів (плавучих засобів) і не може наприклад здійснювати керування мотоциклом пояснюючи це тим, що його було позбавлено права керування автомобілем.

Громадські роботи полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування (ст. 30-1 КУпАП). Даний вид стягнення введено в КУпАП Законом № 586-VI від 24.09.2008 року.

Громадські роботи – це один із видів адміністративного стягнення, основною ознакою якого є примусове залучення особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, за рішенням суду, до безоплатних суспільно корисних робіт, які відпрацьовуються у вільний від роботи чи навчання час, за місцем проживання правопорушника, без зарахування у загальний трудовий стаж [5].

Даний вид стягнення носить примусовий характер і він може бути найрізноманітнішим, це може бути прибирання вулиць, сміття, благоустрій населених пунктів тощо. Вони мають безоплатний характер і здійснюються правопорушником без оплати його праці.

Громадські роботи є строковими і призначаються на строк від двадцяти до шістдесяти годин і відбуваються не більш як чотири години на день

Відповідно до ст. 30-1 КупАп громадські роботи призначаються тільки судом і вони не можуть бути призначені особам, визнаним інвалідами першої або другої групи, вагітним жінкам, жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років.

На даний час нормативне визначення місця громадських робіт в системі адміністративних стягнень за їх суворістю є спірним і потребує вдосконалення, враховуючи співвідношення з іншими видами адміністративних стягнень, тому з нашої точки зору доцільно б було визначити на законодавчому рівні в ст. 24 КУпАП систему адміністративних стягнень за суворістю, зробивши відповідну вказівку на це та окремо визначити співвідношення громадських робіт з певними розмірами штрафів. Також, ми вважаємо, що громадські роботи є менш суворим стягненням ніж позбавлення спеціального права.

Адміністративне стягнення у вигляді виправних робіт застосовуються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, і з відрахуванням до двадцяти процентів її заробітку в доход держави (ст. 31 КУпАП).

Виправні роботи – це вид адміністративного стягнення, що застосовується виключно судом до правопорушника, полягає у покладенні на нього обов'язку протягом певного строку бути залученим до праці із відрахуванням певної частини його заробітної плати на користь держави, та спрямоване на перевиховання правопорушника в умовах трудового колективу за місцем його постійної роботи, профілактику вчинення правопорушень та покарання винної особи [6, с. 161-167].

Дане стягнення призначається тільки судом і не може бути призначене особам, які не мають постійного місця роботи.

За вчинення адміністративних правопорушень пов'язаних з керуванням транспортними засобами виправні роботи не передбачені, що є недоліком з нашої точки зору. Зокрема, суб'єктом досліджуваного виду правопорушень можуть бути посадові особи до яких доцільно б було і застосувати виправні роботи, наприклад за вчинення правопорушень передбачених ст. 116-1, ст. 116-2, ст. 118, ст. 121-2, ст. 127-1, ст. 128, ст. 128-1, ст. 129, ст. 132-1, ст. 133 ст. 133-1, ст. 132-2, ст. 140 КУпАП.

Адміністративний арешт є найбільш суворим з усіх видів адміністративних стягнень і установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до п'ятнадцяти діб (ст. 32 КУпАП).

Адміністративний арешт застосовується у виняткових випадках, свідченням чого також є і закріплення даного виду стягнення в нормах КУпАП лише при наявності застосування альтернативних видів стягнень.

Проте КУпАП критеріїв винятковості для застосування адміністративного арешту не містить, тому необхідність застосування арешту повинна враховуватись суддею (оскільки арешт може бути застосовано лише судом) в кожному конкретному випадку окремо, з врахуванням загальних правил накладення адміністративних стягнень та особливостей конкретної справи, вчиненого правопорушення тощо.

Адміністративний арешт полягає в триманні правопорушника під вартою строком до п'ятнадцяти діб в місцях, що їх визначають органи внутрішніх справ.

Даний вид адміністративного стягнення не може бути застосований до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років, до інвалідів першої і другої груп (ч. 2 ст. 32 КУпАП).

Виходячи з вищевикладеного ми робимо висновки, що система адміністративних стягнень за правопорушення пов'язані з керуванням транспортними засобами становить єдину взаємопов'язану систему, яка потребує вдосконалення шляхом внесення змін в діюче законодавство, якому можуть сприяти наукові розробки в даній сфері та аналіз практики застосування законодавства.

Література

1. *Адміністративне право України* : підручник / за Заг. ред. Ю.П. Битяка – Х., 2000. – С. 544.
2. *Додін Є.В.* Державне управління: теорія

П.І. Пархоменко

Особенности санкций за совершение административных правонарушений связанных с управлением транспортными средствами.

Статья посвящена актуальной проблеме – теоретическому исследованию особенностей санкций за совершение административных правонарушений за управления транспортными средствами. Автор на основании анализа практики применения административного законодательства и порядка производства по делам про административные правонарушения с учетом специфики правоотношений в сфере управления транспортными средствами определяет особенности применения санкций по делам про административные правонарушения за управления транспортными средствами.

Ключевые слова: производство, санкция, взыскания, административная ответственность, транспортные средства.

P. Parkhomenko

Features of sanctions for administrative offences related to driving vehicles

The article is sanctified to the issue of the day – theoretical research of features of approvals for the feasance of administrative crimes for managements by transport vehicles. Author on the basis of analysis of practice of application of administrative legislation and order of production in matters about administrative crimes taking into account the specific of legal relationships in the field of management determines the features of application of approvals transport vehicles in matters about administrative crimes for managements by transport vehicles.

Keywords: production, sanctions, penalties, administrative responsibility, vehicles.

та практика/ Є.Додін / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 1998. – С. 260

3. *Проект Закону* про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері дорожнього руху [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=45477

4. *Хорощак Н.В.* Адміністративні стягнення за законодавством України: Монографія/Н. Хорощак. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – С. 172

5. *Алімов К.О.* Громадські роботи, як вид адміністративного стягнення за законодавством України/ автореферат на здобуття наукового ступеня к.ю.н., Запорізький національний ун-т. – Запоріжжя, 2011. – 26 с.

6. *Сквірський І.О.* Виправні роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: теорія, досвід та практика застосування" : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький національний ун-т. – Запоріжжя, 2007. – 178 с.